

Goran Gluvić

JAM SESSION
ili niko ne pita jabukovo drvo

prijevod sa slovenačkog Jelena Stanovnik

lica

OSOBA A
OSOBA B

scena

naprijed je dugačak sto i nekoliko stolica, u pozadini ogledalo koje se svjetluca.

Osoba A sjedi za stolom. Pogleda sat, koji nosi na desnoj ruci, zatim pogleda sat na lijevoj ruci. Iz džepa postepeno izvlači deset satova, pogleda ih sve redom i položi na sto. Skine satove s ruku i isto tako ih položi na sto. Zatim sve satove spremi u džep i uzdahne. U međuvremenu, osoba B vidi svoj odraz u ogledalu, iznenadi se, a zatim se primakne i zagleda se u svoje lice.

B: (*približava se osobi A i gleda je, zatim se osvrne ka ogledalu, iščuđava se; slijedi brza i žustra razmjena replika*) Ja sam inspektor...

A: Ja nijesam inspektor.

B: Istražujem ubistvo gospođe Anite.

A: Ne istražujem ubistvo gospođe Anite.

B: Pogledao sam tvoj dosije.

A: Nijesam pogledao svoj dosije.

B: Ja sam pametan.

A: Ja nijesam... (*osmijehne se*)

B: (*potapše ga po ramenu; razvučena razmjena replika*) Pa, kako si sa zdravljem?

A: Jesi li ti ljekar ili inspektor?

B: Drago mi je da smo prošli kroz sve formalnosti, a sad...

A: A sad?

B: A sad da plešemo.

A: Plešemo?

B: Da, plešemo. Meni su po volji latinoamerički plesovi. A tebi?

A: Je li to nekakva metafora?

B: Ja sam policajac i ne poznajem metafore. Kad udarim pendrekom, nije to nikakva metafora, nego udaranje pendrekom. I kad te policajac pozove na ples možeš biti siguran da te stvarno pozvao na ples.

A: Tako, znači? Zašto baš ples?

B: Da bismo se zbližili. Znaš već... Intima... Malo bi se pipali, šaputali na uho... I sve što ide uz to. Znaš već.

A: Šta ide uz to?

B: Zar nikad nijesi plesao?

A: Jesam, ali nikad s muškarcem.

B: A, nikad nijesi plesao s muškarcem. To je to. (*kratka pauza; zatim brza i žustra razmjena replika*) Jesi li za demokratiju?

A: Jesam.

B: Odlično! Zašto lažeš?

A: Ne lažem.

B: Zašto si ubio gospođu Anitu?

A: Nijesam ubio gospođu Anitu!

B: Ali si poznao gospođu Anitu?

A: Nijesam je poznavao.

B: Jesi li za demokratiju?

A: Jesam.

B: Odlično! Ponovo si slagao. (*stane iza osobe A i iznenada je uhvati za vrat*) Priznaj da si za demokratiju.

A: (*koga stezanje zaboli*) Pa priznao sam.

B: Da, ali si lagao.

A: Boli me.

B: Šta?

A: Vrat.

B: Zašto?

A: Jer me stiskaš.

B: Jer te stiskam?

A: Za vrat.

B: Zašto trepćeš?

A: Od bola, pa stiskaš me za vrat.

B: (*iznenađeno; spora razmjena replika*) Stiskam? Nije tačno. Masiram te. (*počne da mu masira ramena*)

A: To je već bolje. Još malo lijevo. Tako. Tako.

B: Prija?

A: (*klíma glavom*) Da, da.

B: A ti si mislio da te stiskam za vrat da bih te...

A: ... zadavio. Prevario sam se. Ljudski je grješiti, zar ne?

B: Svi lako griješimo. Država, policija, vojska, porodica, spomenici, putevi... Takav je život. Istoga dana kad je ubijena gospođa Anita, našli smo leš u njenom stanu, na njenom krevetu, na njenom posteljnem umetku od pjenaste gume s navlakom, na njenom čaršafu... I šta smo još našli? (*pusti ga*)

A: U njenom krevetu? Ne, to nijesam bio ja.

B: I šta smo još našli?

A: Možda muški sat? Ne, ja nikad ne nosim sat. Otac mi ga nije htio kupiti kad su me primili u Pionire i tada sam se zakleo da ga nikad neću nositi.

B: Bio si Pionir? Ko bi to pomislio. I šta smo još našli?

A: Ako ste našli muške čarape, nijesu moje. Ja ne nosim muške čarape. Odvratne su. Na grudima, rukama i nogama su rutave, a na glavi ćosave.

B: I šta smo još našli?

A: (*ponovo žustra razmjena replika*) Možda ljubav do mržnje?

B: Ne!

A: Nesrećne okolnosti?

B: Ne!

A: Državljanstvo?

B: Ne!

A: Možda gradove u oblacima?
B: Ne!
A: Sporedne puteve i glavne ceste?
B: Ne!
A: Hiljadu pitanja i jedan odgovor?
B: Ne!
A: Žalosne poglede ministra u Vladi?
B: N... Ti to mene zajebavaš?
A: (*oponašajući osobu B*) Ne!
B: Dobro! Vidim, ne znaš šta smo našli, pa ću ti reći. Tvoje otiske smo našli.
A: U krevetu?
B: Ne!
A: Na gospođi Aniti?
B: Ne!
A: U vazduhu?
B: Ne! Moja pitanja te nerviraju?
A: Suviše sam nervozan da bi me nervirala.
B: *Moja pitanja te nerviraju? Moja pitanja te nerviraju? Moja pitanja te nerviraju? Moja pitanja te nerviraju? Moja pitanja te nerviraju?*
A: Da! Da! Da! Da!
B: Odlično! Dalje! Ali, znaš zašto su te doveli ovamo?
A: Rekli su da sam krao satove.
B: A jesi li?
A: Nijesam.
B: Onda te nijesu priveli zbog krađe satova. Osumnjičen si za ubistvo gospođe Anite. Priznaj da si je ubio, pa da te zatvorim.
A: Ha!
B: Istina, može se i dugačije razgovarati. Nabroj sastav naše Vlade, pa ću te pustiti.
A: (*razmišlja*) To će biti teško.
B: Pokušaj.
A: Ne znam. Ne sjećam se ni jednog imena.
B: A sad si lišen slobode. Tužno!
A: Da, tužno!
B: Da si političar, sigurno bi znao imena svojih kolega i niko te nikad ne bi hapsio. O, baksuze!
A: O, baksuze!
B: Gdje smo našli tvoje otiske?
A: Na pločicama?
B: U stanu gospe Anite nema pločica.
A: Na parketu?
B: Ne!

A: Na papučama?
B: Ne!
A: Na tepihu?
B: Ne!
A: Na zidu?
B: Ne!
A: Na prozoru?
B: Ne!
A: Na vratima?
B: Ne!
A: Na klaviru?
B: U stanu gospođe Anite nema klavira!
A: Onda ne znam.
B: Jesi li kad vidio gospođu Anitu?
A: Jesam!
B: Čekaj... Rekao si da je ne poznaješ.
A: Istina je!
B: Onda si lagao.
A: Nijesam lagao! Vidio sam je ali je ne poznajem.
B: Istina. Gdje si je vidio?
A: U prodavnici.
B: Odlično! Gdje smo našli tvoje otiske?
A: U kupatilu?
B: Ne!
A: Na istorijskom atlasu?
B: Ne!
A: Na mojim prstima?
B: N... A ti mene zajebavaš?
A: Ne!
B: Dobro. Gdje smo našli tvoje otiske?
A: Ali jeste li ih uopšte našli?
B: Jesmo!
A: Gdje?
B: Na flaši od piva.
A: Nijeste!
B: Jesmo!
A: N...
B: Jesmo! (*uštine ga za obraz i stisne usne*) Kad kažem da jesmo, onda jesmo, pa i da nijesmo. Razumiješ? (*Osoba A klima glavom*) Šta ti je? Mozak ti sporo radi? (*Osoba A klimne glavom*) Pa, pokaži koliko sporo.
A: (*ustane i tromo hoda, ruke mu vise*)

B: A da se polako pribereš, da ti mozak počne brže raditi?

A: Polako!

B: Pa, hajde!

A: Dobro! (*Zadubi se u jednu tačku, uspravi se i ustremi dubok pogled*) Brže radi!

B: Pokaži!

A: (*hoda čilo, kao komičari iz nijemih filmova*)

B: Odlično! Sjedi!

A: Našli ste moje otiske na flaši piva! Zašto? Onoga dana kad sam vidio gospođu Anitu, vidio sam je u prodavnici, gdje sam držao flašu piva u ruci. Naišla je i rekla: Ja sam gospođa Anita, i otela mi iz ruku flašu piva, otišla na kasu, platila i pošla kući.

B: Odlično! I poslije toga su je našli kući mrtvu. Zašto?

A: A zar ja to moram znati?

B: Kako si mogao? Kako si mogao? (*odmahuje glavom*)

A: Šta kako sam mogao?

B: Kako si mogao? Kako si mogao? Kako si mogao? Pa šta ako je naišla! Pa šta ako je rekla: Ja sam gospođa Anita! Pa šta ako ti je otela flašu iz ruku! Pa šta ako je otišla na kasu, platila i pošla kući! Zar si je morao zbog toga ubiti?

A: (*uplašeno*) Ja nijesam krao satove.

B: (*razjareno*) Ko te pita za krađu satova? Nije nas briga za ukradene satove! Shvataš? Mi radimo na ubistvu! Razumiješ? (*osoba A klimne glavom*) Dakle?

A: (*uplašeno, proguta pljuvačku*) Ja nijesam krao satove.

B: (*nemoćno*) Nijesi. Jesi li za demokratiju?

A: Jesam.

B: Lažeš! Znaš li ti uopšte šta je demokratija?

A: Ne znam; ali sam za nju.

B: Odlično! Prije nego što su te priveli, kad si...

A: Nijesam krao satove.

B: Tišina! Prije nego što su te priveli, kad si...

A: Nijesam krao satove.

B: Ti to mene zajebavaš?

A: Ne.

B: Onda dobro. Prije nego... ah, kako je težak moj poziv. Umjesto da sad plovim jahtom po Sredozemlju, gledam zalazak, da mi je neka strašna djevojka u krilu, pijuckam koktel sa alkoholom i razmišljam o ljubavi na prvi, drugi, treći pogled, ja gubim vrijeme s tobom, gubim vrijeme s tobom, gubim vrijeme s tobom, gubim... Ko si ti uopšte?

A: Ja sam...

B: Ne, ne, pusti me da pogodim. Tip koji je krao satove?

A: Ne!

B: Možda koji je ubio gospođu Anitu?

A: Ne!

B: Starac koji je trn u oku vladajućem poretku?

A: Ne!

B: Ne bi se mogao odlučiti za jednu od tih mogućnosti?

A: Ne.

B: Ah, kako je težak moj poziv. Umjesto da šetam po Tromostovlju i tu i tamo pljunem na Ljubljanicu, gubim vrijeme s tobom, gubim vrijeme s tobom, gubim vrijeme s tobom, gubim... Jesi li za demokratiju?

A: Jesam!

B: Znam da lažeš, ali ipak kad si još bio starac... Sjećaš se? Znam da nijesi zaboravio. Kad si još bio starac ti si, prema dokumentaciji iz tvog dosijea, presreo demokratiju usred grada, a ona je nedužna, ne sluteći ništa, šetala među ljudima. Zašto si je presreo?

A: Ne znam. Bio sam star, ne sjećam se više.

B: Kad si je zaustavio, triput si joj pljunuo u lice, a zatim je šutnuo u koljeno. Od tada demokratija ne šeta među ljudima slobodno, kao prijatelj i nedužno, već kad joj se prohtje da ih običe, ide uz pratnju policije ili vojske. Jesi li svjestan što si uradio?

A: (*uplašeno*) Nijesam krao satove.

B: I kažeš da ne znaš šta je demokratija!

A: Znam. Demokratija je kurva, isto kao i politika, samo što toga nije svjesna.

B: Šta si rekao?

A: Da je demokratija samo institucionalizovani kriminal.

B: A šta je diktatura?

A: Diktatura se rimuje sa ura!

B: Dobro! Jesi li za demokratiju?

A: Naravno da jesam.

B: (*hoda kao što je prije hodala osoba A – tromo, s opuštenim rukama*) Sad si me, sad si me, sad si me... (*ponovo se uspravi*) Šta si me?

A: Zajebao?

B: Odlično! Ja sam inspektor.

A: Ja nijesam inspektor.

B: Istražujem ubistvo gospođe Anite.

A: Ne istražujem ubistvo gospođe Anite.

B: Pogledao sam tvoj dosije.

A: Nijesam pogledao svoj dosije.

B: Dobro. Ja sam muškarac.

A: Ja sam takođe.

B: Prema tome, morali bismo se držati zajedno.

A: Kako bismo se morali držati?

B: Pomagati jedan drugome.

A: Zašto?

B: Jer mi treba žena.

A: Da, svijet je tako lijep kad su žene u blizini. Muškarci su tako lijepi kad su u blizini žena.

B: Pa, vidiš. Zašto si onda ubio gospođu Anitu?
A: (*uplašeno*) Nijesam krao satove.
B: Čime se baviš?
A: Pa piše u dosijeu. Ja sam menadžer.
B: I nijesi ubio gospođu Anitu?
A: Nijesam.
B: Nijesi krao satove?
A: Nijesam.
B: Šta ti je u džepovima?
A: Satovi.
B: Kaki satovi?
A: Ukradeni satovi.
B: Aaa. Lijepo! Menadžer, koji krade satove.
A: Ja ni...
B: Tišina! Još nijedan menadžer koji je krao nije priznao da je krao! Uvijek su tvrdili da se bave važnim poslom. Dakle, menadžer koji krade satove.
A: Podmetnuli su mi ih.
B: Naravno, kad menadžera ukebaš u njegovim takozvanim važnim poslovima, on tvrdi da su mu podmetnuli. Je li tako?
A: Nije tako.
B: Jeste.
A: Nije.
B: Priznaj da jeste.
A: Nije.
B: Reci da je istina.
A: Neću.
B: Dobro. Dakle, menadžer koji krade satove. Izvadi ih na sto. (*Osoba A položi satove na sto*) Dvanaest satova. Zašto si ukrao dvanaest satova?
A: Podmetnuli su mi ih.
B: Budi muško i priznaj: U pravu ste, krao sam satove, uhvatili ste me, ipak baksuz presuđuje mom pozivu, a sad mi recite, kakvu biste mi kaznu dodijelili, voljan sam izručiti sve podatke... Zašto nijesi muško?
A: Ja sam menadžer.
B: Lijepo! Ja sam inspektor.
A: Ja nijesam inspektor.
B: Ja nijesam menadžer i istražujem ubistvo gospođe Anite. I sve iz početka.
A: Zar nije lijepo što sam ja menadžer?
B: Lijepo je. Menadžer koji krade satove... Dvanaest satova. Za svaki sat u toku dana koristiš drugi časovnik? Oko jedan pogledaš na sat broj jedan, oko dva broj dva... i tako dalje. Možda se zapetljao u gledanje satova? U jedan pogledaš na sat broj dvanaest, ili

pet ili tri i... Htio si da nas obmaneš sa šifovanim gledanjem na sat? (*pauza*) Kažeš, menadžer si...

A: (*pogleda na sat*) Imamo još pola sata vremena. (*spremi satove u džep*)

B: Da... Rekao si: pola sata? Jesi li gledao na polovinu sata ili na cijeli?

A: (*začudoeno*) Šta je smrt?

B: Kad si ukrao satove, učinio si još jedno krivično djelo. Kakvo? Krao si vrijeme.

A: (*uplašeno*) Šta je smrt?

B: Menadžer kažeš...

A: (*nonšalantno*) Šta je smrt?

B: Krao si satove i vrijeme.

A: (*tužno*) Šta je smrt?

B: Zato te moramo kazniti.

A: Objesiće nas?

B: I još nešto si počinio.

A: Strijeljaće nas?

B: Istog dana...

A: Iz puške.

B: Onog dana kad si presreo demokratiju na Tromostovlju, sklopio s njom si sramnu pogodbu.

A: Ubrizgaće nam otrov u venu?

B: Sram te bilo.

A: Odrubiće nam glavu?

B: Oh, užas.

A: Pilom, sjekirom, britvom?

B: Oko čega lupaš glavu. A nije svejedno kako umireš?

A: Ne idem dalje.

B: Dakle priznaješ da si po jako niskoj, preniskoj cijeni otkupio autorska prava za riječi: narod, pravo, politika i izbori, te izrazi: jedinstvo, sreća, pomirenje da nam se vrate, da vlast i s njom čast, kao prije ponovo bude naše vlasništvo!, pri čemu nikome nijesi dozvolio da ih upotrebljava u praktične svrhe.

A: Prigovor! Upravo si ih ti upotrijebio! Tražim advokata! Prekršio si tuce članova zakona o autorskim pravima!

B: Dobro, dobro. Izvinjavam se. Poštujem zakon.

A: Da ga poštuješ, ne bi upotrebljavao riječi i izraze koje su pod mojim zakupom. Zahtijevaću visoku odštetu! Udariću te po džepu.

B: Dobro, platiću visoku odštetu. Samo me ne bij po džepu. Jesi zadovoljan?

A: Jesam.

B: (*odahne*) Je li istina da ti je prava za upotrebu ovih riječi i ovih izraza prodala demokratija?

A: Da.

B: Kad si je šutnuo u nogu?

A: Da.

B: To znači da si joj prijetio?

A: Zašto nije pomjerala noge?

B: Od demokratije ne možeš da očekuješ da pomjeri noge... Demokratija se... jednostavno poštuje... (*zaneseno*) Jednostavno voli... prihvatiti je onakvu kakva je... Ne pita se za njen miraz...

A: Šta se nas uopšte tiče?

B: Gubiš nerve! To je dobro, to je dobro.

A: Ne gubim ih. Neka dođu već jednom da vidimo na čemu smo.

B: Ne gubi nerve, pošto je gubljenje nerava prilično... prilično rasijana rabota.

A: Sit sam...

B: Misliš da ću ti ih poslije ja tržiti! Šipak! Ako ih gubiš, sam ih traži. Pa, znaš kako je teško tražiti nerve. Ja sam ih jednom izgubio. Posle su me natjerali da ih tražim. Morao sam da čučnem (*čučne*) i hodam tako (*hoda*) i gledam u pod (*gleda u pod*) i da se okrećem lijevo-desno (*osvrće se lijevo i desno*) i vičem: nervi, nervi, gdje ste? Tri sam dana tako hodao okolo. I znaš šta se desilo?

A: Našao si ih.

B: Ne! Nijesam mogao da ispravim noge. Jer tako sam se izvrnuo. (*izvrne se s zgrčenim nogama*) Vodili su me na kliniku i davali mi injekcije u koljena.

A: A živce nijesi našao?

B: Nijesam. (*ustane*) Ali su mi izrasli novi, čvršći i bolji od starih. Ponosan sam na njih.

A: Onda je svejedno ako ih i ja izgubim. Inače ih ne bih našao. Ako ih ti nijesi...

B: Nije tako. Ako hoćeš da ti izrastu novi živci, moraš da tražiš stare. To je smisao života.

A: Zar to?

B: Da, to. Kažeš da si menadžer...

A: Nijesam više!

B: Ne?

A: (*odmahuje glavom*) Ne, ne.

B: Pa šta si sad?

A: (*razmišlja*) Napredovao sam.

B: O, čestitam. Jeli ti teško bilo da napreduješ?

A: Ne baš.

B: Ako nije tajna...

A: Nije tajna. Sad sam poslanik u Parlamentu.

B: O, poslanik? Ko te poslao u Parlament?

A: Dobri ljudi.

B: Nema takvih! Čini se, da sam ja predobar s tobom! Ja sam inspektor.

A: Ja nijesam inspektor!

B: Istražujem ubistvo gospođe Anite.

A: Ne istražujem ubistvo gospođe Anite.

B: Pogledao sam tvoj dosije.

A: Nijesam pogledao svoj dosije.
B: Sad si poslanik, znači? Prvo menadžer, pa poslanik. Jesi li kao menadžer ili kao poslanik šutnuo demokratiju u nogu?
A: Ne poznajem nikakvu demokratiju.
B: Prije nekoliko minuta smo pričali o njoj.
A: Možda... Ne kažem ništa. Jesam li možda tada bio menadžer?
B: Da.
A: Moguće onda. Sad sam poslanik.
B: I ništa ne znaš i ništa nećeš da čuješ za demokratiju. Lijepo! Ti to mene zajebavaš?
A: Ne.
B: Jesi li ubio gospođu Anitu?
A: Poslanički imunitet.
B: Dobro. Jesi li krao satove i s njima vrijeme?
A: Poslanički imunitet.
B: Poslanik... (*klima glavom*) Poslanik... Tu sam riječ propustio... Narod, pravo, politika, izbori... Kako se nijesam sjetio poslanika? (*sjedne*) Matirao si me.
A: Pa predlagao sam ti da igramo obični šah.
B: Jesi.
A: Da malo odmorimo? (*zamišljeno gleda u pod*) (*zasićeno*) Mada nema dovoljno vremena. (*pauza između svake rečenice*) Vrijeme teče da ništa ne reče. Izgubljeno vrijeme najveći je gubitak. Sat koji kasni nikad se ne povraća. Vrijeme je novac. Vrijeme liječi sve bolesti. Vrijeme se mijenja i mi s njim. Zlo vrijeme čini ljude zlima. Ljepota sijede kose je upravo izokrenuto vrijeme. Vremenom voda i kamen razjeda. Ne časi ni časa. Znaš li još neku izreku o vremenu?
B: (*takođe zasićeno; govor je veoma razvučen, s dugim pauzama*) Ne.
A: Kad bi nam dali makar čašu vode.
B: Dvije čaše vode.
A: Tri čaše.
B: Zašto tri?
A: Ako bi se jedna od prve dvije ubila.
B: Ubila?
A: Razbila.
B: Šta ako se ne bi razbila?
A: Onda ne znam šta bi bilo.
B: A ručak?
A: Šta a ručak?
B: Shvati me. Ja obavljam svoj posao. Nemam ništa lično protiv tebe. Priznajem da si mi čak simpatičan, ali... (*ponovo brza i odlučna razmjena replika*) Ja sam inspektor.
A: Ja nijesam inspektor.
B: Istražujem ubistvo gospođe Anite.
A: Ne istražujem ubistvo gospođe Anite.

B: Pogledao sam tvoj dosije.

A: Nijesam pogledao svoj dosije.

B: Gdje smo stali?

A: *(pauza, zatim uobičajena razmjena replika)* Našli ste moje otiske na flaši piva, zar ne?

B: Da. *(začudeno)* Kakao znaš? *(uplašeno)* Ko ti je rekao? Imaš svoje doušnike?

A: Smiri se. Ti si mi rekao.

B: Ja? Ah, dobro onda.

A: Jeste li još negdje našli moje otiske?

B: *(plačljivo: s teškoćom izgovara priznanje)* Ne! *(sjedne za sto)*

A: *(potapše ga po leđima)* No, no, nije tako loše.

B: *(bijesno)* Jeste! Loše je!

A: *(ustane; prilično ozbiljan)* No, sad vidiš da nije lak posao inspektora. A nijesi mi vjerovao!

B: *(još vidno razjaren)* Nijesam!

A: Jednako teško, ako ne još teže od vašega posla. Posla kriminalca.

B: *(šmrca)* Reci mi, molim te, gdje sam pogriješio.

A: *(profesorski)* Prvo, htio si da mi podmetneš ubistvo gospođe Anite. Velika greška. Zašto? Gospođa Anita je živa i uz to je tvoja žena.

B: *(šmrca)* Ne razumijem.

A: *(omalovažavajuće)* Pa šta ako ne razumiješ? *(pauza, zatim ponovo profesorskim tonom)* Ali, svejedno ću ti objasniti. U današnjem svijetu, a godina je 2095, niko više ne ubija tuđe žene, nego svoje. Još prije sto godina muškarci su lako ubijali tuđe žene, danas više ne. Na tome se moramo zahvaliti velikanima naše istorije, koji su u dugotrajnom procesu dokazivanja i prepričavanja došli do toga da lako ubijamo svoje žene, a tuđe nikako! To su dokazali na naučnoj osnovi. *(pauza)* Drugo! Pokušao si da se opteretiš menadžerstvom i političkim djelovanjem. Greška! Velika! Zato što u svijetu danas, godine 2095 nema ni menadžerstva ni politike. Živimo u komunizmu!

B: *(pobijeden)* Što je istina istina je.

A: Još prije sto godina pokušali su da spotaknu odlučne korake čovječanstva na putu ka komunizmu. U nekim državama, među kojima je i naša, nazadovalo se ka kapitalizmu, iako su preko socijalizma bili na dobrom putu ka komunizmu. I šta se desilo? Razvrat potrošačke misli je dostigao vrhunac u korupciji, kriminalu i tako dalje; ljudi su zahtijevali da se vrate na zadnji stupanj nadomak komunizma; rečeno je, vratimo se u socijalizam i sad smo tu gdje smo. Nema kriminala. Stomak te više ne boli. Žena te više ne zajebava. Nas dvojica izigravamo inspektora i kriminalca, i lijepo nam je, zajebavamo se... Sjutra će se izigravati izgradnja željeznice ili mostova. Preksjutra rad na farmi. Lako ti je biti zadovoljan.

B: Jedna primjedba. Da nije bilo Amerike...

A: Šta da nije bilo Amerike?

B: Koja je na kraju shvatila...

A: Šta?

B: Da je komunizam prava stvar, da donosi profit i da je u njihovom nacionalnom interesu...

A: (*oštro ga pogleda*) Tiše...

B: Holivudska industrija je počela da snima lijepe filmove o komunizmu... I kad smo ih vidjeli na televiziji, uvidjeli smo sav sjaj oznojenih lica koja doprinose pravičnoj raspodjeli, jer nema ni bogatih ni siromašnih... I mi smo sebi rekli: ako Amerika tako misli, onda je to pravo.

A: Rekao sam ti da govoriš tiše.

B: Prelomni trenutak u mišljenju je nastupio...

A: Pa znao sam da ne umiješ da prestaneš. Stani, molim te, ne izgovaraj to što misliš, biće da nas slušaju.

B: Znam. Neka slušaju! Pa ionako ćemo umrijeti.

A: (*sjedne*) Pa da.

B: Prelomni trenutak je bio kad su shvatili da je komunizam učinkovitije i kvalitetnije pogonsko sredstvo od nafte, i još je dvadeset puta jeftinije, jer su bušotine komunizma neiscrpane, i zato su se prošli nafte. Svi smo.

A: (*zamišljeno*) Od tada vozimo kola na komunizam, vozimo se i letimo na komunizam...

B: Masne mrlje čistimo komunizmom...

A: Sve električne centrale rade na komunizam.

B: A nafta je u zapečku.

A: Ona se nikoga ne tiče.

B: A nekad smo je poštovali, pisali joj hvalospjeve, obrađivali je... Kako je slava prolazna.

A: Mnogi su mladići ginuli za nju.

B: Da, da. Mada je to bilo prije sto godina.

A: Sad brojimo godinu dvijehiljadepetstodevedesetu.

B: (*ustane i gleda u ogledalo*) A misliš li da nas i dalje posmatraju ili već odlučuju o našoj sudbini?

A: Ne znam. (*ustane*) Hajde da se igramo.

B: Ne bih.

A: Inspektora i kriminalca?

B: (*blago ga pogleda*) Već dvanaest godina igramo tu igru, a nikad nas nijesu ni pustili na slobodu niti strijeljali.

A: Po svoj prilici nijesmo ispunili njihova očekivanja. (*pauza*) Obećao si da ćemo igrati latinoameričke plesove.

B: Ah, to je bilo u igri.

A: Šta je pa to?

B: Šta ti je? Jeli ti se sve pomiješalo?

A: Kao da ne znaš da je svaki pokret, izgovorena riječ igra. Poslije dvanaest godina ako bi me pustili na slobodu, ne znam... Mislim da bih postao ili kriminalac ili inspektor.

B: A kad bi te strijeljali šta bi postao?

A: Možda će nas objesiti?

B: Misliš li da nas i dalje posmatraju?

A: Već sam ti rekao - ne znam.

B: Ja mislim da ne. Kucnuli bi na prozor. Ne bi nam dozvolili da normalno pričamo. Mislim da su otišli na ručak.

A: Ali ako nijesu tu pozadi, snimaju nas. Zaradićemo ovako još najmanje mjesec dana zatvora.

B: Izgubili smo dvanaest najljepših godina.

A: Izgubili su nam ih.

B: Da, ali to je ipak prokleta tako. (*pauza*) Ipak, uvijek se ponovo izvinjavam, ali učinili smo pravu stvar to što im se opiremo.

A: Oprosti, ne znam za tebe, ali sam uvjeren da se ja upravljam istinom. Nijesam se školovao za karakternog glumca i niko me neće natjerati da igram kriminalca... u krimiću... u trinaest epizoda... žanrovskih nastavaka...

B: Ipak, svejedno, dvanaest godina smo smo u ovom zatvoru i vježbamo scene...

A: Prisilili su nas na to!

B: Ipak, dvanaest godina... Ne znam.

A: (*prijeti mu*) Pogledaj se, već su te slomili.

B: Nije istina! (*naspram ogledala*) Rekao sam im u lice da nemaju pravo da od mene zahtijevaju nešto što ne želim! (*osobi A*) Jesam li im dobro odbrusio?

A: Jesi. Oštro kao britva!

B: Šteta da su upravo sad na ručku. Pa drugi put više sreće.

A: Dosadno mi je.

B: (*opet naspram ogledala*) Prvo ste sve ljude školovali za profesionalne glumce a sad tražite od nas da igramo uloge koje ste vi izabrali. (*uzrujano osobi A*) Zar nije smiješno da smo svi glumci po profesiji?

A: Da, prije sto godina postojali su razni pozivi. Svi su redom izumrli. Ostali su samo profesionalni glumci. Na početku su rekli da će sve biti u redu. Bili smo podijeljeni na karakterne i nekarakterne glumce. Onda je vremenom počelo da ponestaje karakternih glumaca. Nekarakterne su počeli da tjeraju da preuzmu uloge karakternih i od tada zatvori posrću pod bremenom nekarakternih glumaca.

B: (*ponovo napram ogledala*) Jeste li ga čuli, a? Istinu vam je rekao. U lice! Vi nemate snage da mu ga podmetnete. Naravno, kad vam govori istinu i kad treba podmetnuti lice, vi ste vazda na ručku. Kukavice! Jesam li im dobro odbrusio?

A: Jesi! Oštro, kao britva.

B: (*sine mu ideja, iz lijevoga džepa košulje izvadi ogledalce*) A znaš zašto su nam dali ogledalce?

A: Da bi se lakše počesljali?

B: Ne?

A: Da u njima ogledamo svoja lijepa lica?

B: Ne.

A: Da bi se brijali?

B: (*razočarano*) Molim te. Od kad su otkrili komunizam kao pogonsko gorivo, ne brijemo se više. Jesi li zaboravio?

A: Nijesam. Kad muškarac postane punoljetan, namaže se derivatom komunizma i više mu ne raste brada.

B: Zašto si onda zaključio da upotrebljavamo ogledalce za brijanje? Provociraš?

A: Aha! Tu sam te čekao. Dobro znaš da nijesam više provokator. Jesi li se šalio?

B: Šalio sam se.

A: Dobro. Provokatore su pomiješali s komunizmom, i izumjeli potpuno novu građu, tvrđu od tuča i sad postoje monumentalni spomenici po čitavom svijetu. Od provokatora. Uostalom, i... bolje da učutim. Najvjerovatnije nas promatraju.

B: Ne vjerujem. Kucnuli bi na staklo.

A: To je takođe istina. Onda kad je još bilo provokatora, slušao sam neke poprilično stare ljude kako to pričaju, bilo je ljepše, kao što piše u našem udžbeniku. Jedan drugoga su ružili bojama: crni, bijeli, crveni i tako dalje.

B: To nijesam znao. (*vrti glavom*) Sad ne smijemo da se ružimo bojama. Žalosno.

A: Žalosno.

B: Odmah te poliju istom bojom kojom ružiš.

A: Žalosno.

B: I da niko ne kaže jesi li crni bijeli ili crveni, svi znaju kakav si. Jesu li tebe kad ružili bojama?

A: Daj, ne seri. U zemlju bih propao od stida... (*pauza*)

B: Žalosno.

A: Pri tome je najgore što pred Magistratom moraš da se skineš go, pokažeš muricu i naočigled mase da zaviješ: Onaj koji ga je pokazivao, rebnuli su mu ga. Trinaest puta. Moraš da pričaš. Zatim bi ti dozvolili da skočiš u Ljubljanicu i spereš farbu.

B: Žalosno.

A: (*okrene se prema ogledalu*) Nijesam čuo nikakvo kuckanje. Jesi li možda ti?

B: Ne.

A: Nekako dugo ih nema.

B: (*koji još uvijek drži ogledalce u ruci, zgranuto gleda u njega*) A znaš zašto su nam dali ogledalce?

A: Da bi se lakše počesljali?

B: Ne.

A: Da bi...

B: Da bi nas lako posmatrali! Kao iza velikog ogledala.

A: (*začučeno gleda u ogledalce*) Ja ne vidim nikoga iza tvoga ogledalca.

B: (*pogleda na drugu stranu*) Pa, da, nema nikoga. (*razmišlja*) Možda su unutra. (*pokuša da razdvoji ogledalce*) Znam da su unutra. Neće da se odvoji. Čuče tu i gledaju nas i zapisuju u svoje bilježnice ružne riječi o nama.

A: Nije ti palo na pamet da ne možeš smjestiti čovjeka među dva zalijepljena ogledalca?

B: Nije. A trebalo bi?

A: (*ustane i prijateljski ga zagrli*) Trebalo bi, prijatelju, trebalo bi.

B: Dobro misliš.

A: (*klimne glavom*) Dobro.

B: (*očajno*) Kako onda?

A: (*odmahuje glavom*) Šta da ti kažem... Sad ni sam ne znam!

B: Hajde, ma hajde, sad ćeš da se sjetiš baš nečeg pametnog.

A: (*sjedne na stolicu i zajeca*) Neću! Život je okrutan. Beremo jabuku, a ne pitamo jabukovo drvo za dozvolu.

B: To nijesam znao. Zaista niko ne pita jabukovo drvo smijemo li da jedemo njegovu jabuku?

A: Ne.

B: (*stane naprijed i udubi se u neku tačku u visini*) Imam gotovo četrdeset godina i to mi niko do sad nije rekao. Pola sam života protraćio a da ne znam da niko ne pita jabukovo drvo smije li se jesti njegovu jabuku. (*nervozno se osvrne ka osobi A*) Ja sam jednostavno proćerdao život. U ništa sam ga dao. (*u ogledalo*) Jeste li čuli, posmatračići? Smijete li se mojoj nesreći? (*ponovo osobi A*) Da sam to znao, ja bih, ja bih...

A: Nijesam znao da ne znaš to.

B: Ne. (*pauza*) Kažeš, znači, da nema posmatrača među ogledalima?

A: Nema.

B: Jesi li potpuno siguran u to?

A: Potpuno.

B: Da ga slobodno stavim u lijevi džep?

A: Slobodno.

B: A neće mi gledati u srce?

A: Ne.

B: (*stavi ogledalce u džep*) Pa, već smo jedan posao obavili. Sad je krajnje vrijeme da pokucaju, pa da nastavimo našu dužnost. (*stane ispred ogledala*) A znaš da me nerviraju?

A: I mene.

B: (*gleda u ogledalo*) Hajdmo, hajdmo! Kucnite! (*iznad glave napravi rogove rukama i iskrevelji se*) A znate to, a? Znam da ne znate. Da znate, bili bi na drugoj strani ogledala.

A: (*potrči do ogledala*)

B: Aha! (*iskorači ka osobi A*) Ja sam inspektor.

A: Ja sam kucnuo.

B: (*začudo*) Ne! ti bi trebalo da kažeš: ja nijesam inspektor.

A: Kažem: ja sam kucnuo.

B: Ti si Kucnuo? Šta ti se pobrkalo? Znaš da ne smijemo da koristimo prezimena.

A: Ja nijesam Kucnuo, ja sam kucnuo.

B: Šta sad? Jesi li ili nijesi?

A: (*sad prilično zbunjeno*) Ne shvatam. Nekad se reklo da je neko na kvadrat, već da je na sto, to još nijesam čuo. (*zagleda se u ogledalo*) A sad shvatam. Shvatam, shvatam. Sto je u

obliku kvadrata. Dva na kvadrat, zar ne? Zato si ti Kucnuo na sto, što je značilo da si ti Kucnuo dva na kvadrat. Jesam li u pravu?

A: Nijesi. Nijesu oni kucnuli, nego ja.

B: (*sad jadno zbunjen, čak prestrašen*) Znam! Znam, znam... Nijesu oni Kucnuli nego ti.

A: Slušaj, ovako sam to uradio. (*kucne na sto*)

B: A zašto si to uradio?

A: I prije sam.

B: A da? Shvatam, shvatam.

A: I moje prezime nije kucnuo... Znaš da nemamo prezimena.

B: Znam. Zato mi se učinilo čudno kad si rekao da si Kucnuo. Zato što su naši preci morali da daju sva prezimena za proizvodnju računara, pošto se prije pedeset godina proširio virus koji je uništio sve čipove toga svijeta. Silicijum pa se istopio.

A: Sva sreća da su se naši geniji sjetili prezimena, pošto bi svijet opet računao pješke. (*pauza*)

B: Ni lijeske niko ne pita smije li jesti lješnike?

A: Ne.

B: Žalosno. Da sam to znao, ja bih...

A: Mora da su se posmatračići razbježali i više ih nema?

B: Zašto bi bježali?

A: (*gleda ispred sebe*) Ne znam. Možda se promijenio društveni poredak? Možda su ponovo otkrili naftu i vratili se u kapitalizam... Potlačenost... Robovanje... Možda je nešto iznad komunizma?

B: (*gleda ispred sebe*) Možda je prihvalilo komunizma pa je opet nastala energetska ktiza? (*pauza*) A ni kestena niko ne pita...

A: Ne.

B: A u jesen, kad pada lišće? Ili niko ne pita drveće smije li pomesti lišće i smještati ga u sanduke?

A: Niko.

B: Znači da među drvećem još uvijek vladaju robovlasnički odnosi? Ni do kapitalizma se nije napredovalo?

A: Tako je. Čak ih niko ne pita smije li da ih obori. Ni mene ni tebe, dođu sa sjekirama i testerama i posijeku ih i pretesterišu.

B: Pa to je užasno. Kako da ja to nijesam znao?

A: Ne znam.

B: Da sam znao, ja bih... Neko je krio istinu od mene, to je! I ti? (*uhvati ga za mantil*)

A: Šta ti je? Pa to je opšte poznato.

B: To ti misliš, koji si to znao!

A: Pusti me. U komunizmu ne smijemo da se tučemo.

B: (*pusti ga*) Svakako, tvoji preci su smjeli da se biju u kapitalizmu i socijalizmu.

A: A tvoji preci nijesu?

B: Dobro si rekao. Moji su još tada bili napredni i svjesni.

A: (*imitira ga*) A je li? Napredni i svjesni?

B: Imali su viziju.

A: Viziju? Ne znam onda zašto si u zatvoru već dvanaest godina?

B: Ovo nije zatvor. Ovo je prostor za posmatranje.

A: Ovaj prostor su sagradili prije dvjesta godina i u predašnjim režimima je bio zatvor.

B: (*nervozno*) Lažeš.

A: Istinu govorim. Neka me pospu komunizmom ako ne govorim istinu.

B: (*pauza; zatim uplašeno*) Je li ovo zaista bio zatvor? (*ustane i odmjerava; kisjelo se osmijehne*) Ti mene zajebavaš, zar ne? Hoćeš da me uplašiš. Dobro znaš da ne volim zatvore. Kad sam bio mali plašili su me zatvorom. Rekli su: ako otkriješ naftu, ići ćeš u zatvor. I ni do dan danas nijesam usudio da otkrijem naftu.

A: Jesi li čitao istoriju?

B: (*već dobro uplašen*) N... Šta je to?

A: Stvarno je nijesi čitao?

B: N... Istorija se čita?

A: Da, čita se. To je takva knjiga, podosta debela, i ona se lista, u njoj su slike, fotografije, i velike geografske karte su u njoj, onda neka slova, koja tvore riječi i rečenice... Znaš, u njoj ima i prezimena.

B: Stvarno?

A: Doduše, to su mrtva prezimena, nijesu upotrebljiva za računare. Tekstovi govore o prošlim događajima... Doduše, istorija je potpuno nepotrebna stvar u savremenom društvu, kad protekle događaje čuvamo u usmenom predanju ali je ipak drže u... I u njoj piše da je ovdje, na ovom prostoru gdje nas dvojica sad sjedimo, nekad bio zatvor.

B: (*još više prestrašen*) I ja to tek sad saznajem?

A: Pa to je opšte poznato.

B: Kako si došao do te knjige... istorije?

A: Duga je to priča. Kad sam bio na glumačkoj akademiji morao sam da u diplomskoj predstavi igram zatvor. Dok sam skupljao materijal za svoju ulogu, dozvolili su mi da pogledam istoriju. Oko pola sata. I u njoj su bile dvije fotografije ove zgrade. Ispod njih je pisalo: nekad i sad. Zatvor i prostor za posmatranje.

B: (*uhvati se za osobu A*) Kako se bojim! Kako me strah! Pomozi mi!

A: (*otrese ga*) Pa nije toliko loše.

B: O, još kako je. U zatvoru sam.

A: Pa ovo nije više zatvor.

B: Naravno da jeste. Znam da jeste. Osjećam da jeste. To je krivično. Skončao sam u zatvoru, iako nijesam otkrio naftu. To je krivično.

A: Kažem ti da ovo nije više zatvor. Dezinfikovali su ga derivatom komunizma. Sad je samo obični prostor za posmatranje.

B: Stvarno?

A: Ničega ne treba da se bojiš. (*pomiluje ga po kosi*) Stvarno.

B: Časna riječ?

A: Časna riječ.
 B: *(ponovo sjedne za sto)* Dvanaest godina sam u ovdje i nijesam znao da...
 A: Znaš li čemu sam još ušao u trag u toj istoriji? *(povjerljivo mu se primiče)* Samo nemoj da pričaš okolo.
 B: *(odmahuje glavom)* Neću. Šta?
 A: Da je nekad, kad je još po Tromostovlju šetala demokratija... Znaš nju?
 B: Znam, znam. Svaki dan ti i ja vježbamo dijaloge o njoj.
 A: Pa da. E, ona. U to vrijeme kod nas je vladalo jednoulje.
 B: Uh, stvarno? Šta je to?
 A: To znači da svi misle jednim umom.
 B: *(zabrinuto)* Je li tako loše bilo?
 A: Jeste, jeste. Ako si htio da misliš, pribjegavao bi jednom umu.
 B: Jes'?
 A: Jest, jest. Jedan um je bio skup mnogih umova. A iz toga je prokljalo jednoulje.
 B: Jednoulje?
 A: Da, jednoulje je omogućilo demokratiji da zasjeni čitav svijet.
 B: Pa to je užasno.
 A: I onda je svako u ime demokratije lako mogao da radi sve što je htio.
 B: I da pljuje?
 A: I to.
 B: Ojej. A ja to nijesam znao. A je li tada boljela i glava?
 A: Jeste da znaš. Sve u ime demokratije.
 B: A jeli se smjelo hodati i na četiri noge?
 A: Najvjerovatnije. Samo nemoj da to pričaš okolo.
 B: Neću, neću.
 A: Svi su jednoulje klicali: demokratija, demokratija, demokratija!
 B: Užasno!
 A: To su vikali po trgovima, ulicama, putevima... *(sasvim se približi osobi B)* Čak i u kućama.
 B: Nemoj mi reći. *(zaprepašćen)* To je užasno.
 A: Onda je neko zavikao: komunizam! *(pauza)*
 B: Da?
 A: Zavikao je: komunizam!
 B: Da?
 A: Znaš već, igra riječi.
 B: I?
 A: Onda je prihvalilo nafte.
 B: Ma nemoj!
 A: Nije ma namoj. Neko je popio svu naftu.
 B: Ko je zavikao: komunizam?

A: Neko dijete koje se igralo u pijesku. Prilično duboko je kopalo, kopalo, kopalo i kopalo... I onda je najednom povikalo: komunizam! U pet minuta opkolili su ga tenkovi, specijalna vojska i policija, avioni su kružili iznad igrališta... Tako su otkrili komunizam.

B: I sve to piše u toj historiji? Ne vjerujem.

A: Neka odmah pokucam na sto, ako nije istina

B: Hajde.

Osoba A kucne o sto.

B: Onda je istina. Ko bi to pomislio?

Osoba A izvadi satove iz džepa i položi ih na sto. Osoba B se čudi, zatim zabezekne. Otvori usta i nekoliko trenutaka netremice zuri u satove)

A: Zatvori usta!

B: (*zatvori usta*) Zatvorio sam.

A: Ponovo si ih otvorio.

B: Nijesam.

A: Jesi kad si pričao.

B: Jesam.

A: Dobro! Reci mi, šta te to tako začudilo?

B: Satovi.

A: Satovi?

B: Zapravo činjenica da ih imaš toliko.

A: A ne bi ih smio imati?

B: Jesi li ih ukrao?

A: Objasniću ti kako sam došao do njih. To je bilo prije dvanaest godina. Cijelo ljeto sam bio u Tivoliju. Noću i danju. Danju i noću. Spavao sam na klupama. Niko se nije interesovao za mene osim jednog muškarca koji mi je prišao kad me vidio da ležim u travi. Rekao je: Svakog dana u isto vrijeme šetam po Tivoliju i gledam vas kako se izležavate i kradete vrijeme. Zatim je otišao. Skoro sam bio zaboravio na taj događaj. Uveče sam otišao na spavanje i zaspao. Kad sam se ujutru probudio, u džepovima i na rukama sam osjetio te satove. Pored mene je stajao listić na kome je pisalo: materijalni dokaz da kradete vrijeme. U početku nijesam shvatao šta bi to trebalo da znači... Ni sad ne razumijem.

B: Pričaš da si ih ukrao i da nas dvojica uopšte ne izigravamo inspektora i kriminalca, šta?

A: Već sam ti sve ispričao...

B: Zbog tebe smo već dvanaest godina na posmatranju, šta?

A: Slušaj. Nas dvojica izigravamo karakterne glumce.

B: Vraga!

A: Zašto se to desilo? Zato što nećemo da budemo karakterni glumci. Jesi li zaboravio?

B: Što ima loše u tome da si karakterni glumac!

Sad je osoba A zapanjena. Netremice zuri u osobu B, koji to primijeti i postane nespretnan zbog upravo izgovorenih riječi.

B: Šta je? Što me tako gledaš? Još nikad nijesi vidio obučenog muškarca?

A: *(prigušeno)* Šta ja to čujem?

B: Onda ću da se skinem.

A: *(napravi se kao da mu nije jasno je li dobro čuo)* Bi li još jednom ponovio ono o karakternom glumcu?

B: *(proguta pljuvačku)* Ne. *(sve više mu je neugodno)* Neću. *(pogleda plafon i počne da gužva prednji dio mantila)* Rekao sam što sam rekao. Neću da povlačim svoje riječi.

A: O, hoćeš još kako.

B: Neću.

A: Naređujem ti da rečenicu Što ima loše u tome da si karakterni glumac! smjesta progutaš zajedno sa znakom uzvika!

B: Zaboravio si da je komunizam ukinuo naređenja. Uostalom ta mi rečenica nije više u ustima.

A: *(priđe osobi B)* Pokaži.

Osoba B otvori usta.

A: *(razgleda unutrašnjost usta osobe B)* Stvarno je nema. Traži je! Odavde nije mogla pobjeći.

B: *(glupavo se osvrće okolo)* Ne vidim je. Nigdje.

A: *(takođe se okreće, traži ispod stolica i stola; nervozno)* Znaš da ćemo zbog te tvoje rečenice obojica da najebemo.

B: Znam, znam. *(izuva cipele)*

A: Zašto se izuvaš?

B: Možda je u cipelama...

A: *(sjedne)* Najebaćemo!

B: Nije u cipelama. *(traži po džepovima)* Nema je ni po džepovima.

A: Pusti. Sad je ionako kasno.

B: Ja pak mislim da se sigurno još nijesu vratili s ručka. Jer kad si mi naređivao sigurno bi odmah dojurili i natjerali nas da simuliramo parlemantarnu raspravu u najgrubljem obliku. Znaš da ne vole naređenja ni kad ih simuliramo.

Osoba A i osoba B stoje ispred ogledala kao da s nekog vrha posmatraju lijep krajolik. Tako teče i njihov razgovor. Mirno, gotovo idilično.

A: Sve što treba je ubistvo. Smrt. Ona tvar koja se luči iz tijela.
B: Smrt?
A: Tako ćemo posmatračice izbaciti iz kolosijeka.
B: Da pokucaju konačno?
A: Tako nekako.
B: Za ovih dvanaest godina sam se zaljubio u gospođu Anitu.
A: Jesi li?
B: Jesam.
A: I ja.
B: Ko zna kakva je prava gospođa Anita.
A: Ko zna.
B: Ja je zamišljam kao lijepu, mladu, energičnu, punu života... Samo takve ubijaju. *(osobi A)* Još uvijek se premišljaš?
A: Još.
B: I ja.
A: S čim da te ubijem ako bi na primjer ja ubijao.
B: Sa tim tvojim satovima koji ne pokazuju vrijeme.
A: Ne, ne, ne bi te ubio s njima.
B: Svaki dobar kriminalac bi morao da zna da ubija. Pa već dvanaest godina igraš kriminalca i zato...
A: Sumnjam da bi zakucali ako bi te ubio.
B: Misliš da ne bi?
A: *(odmahne glavom)* Ne bi. sklopili bi bilježnice, zadovoljni što su ubili dvije muve jednim udarcem. Riješili bi tvoj slučaj za sva vremena. Mene bi jednostavno na kraju pravično osudili.
B: Onda da se ne ubijamo?
A: Ja sam protiv toga.
B: Ja se plašim da bih umro kad bi me ubio.
A: Pa to se i desi kad te neko ubije. Neki čak imaju i smolu.
B: Po rukama.
A: Po rukama?
B: Da, po rukama. Lutaju po šumama. Nedjeljama i nedjeljama. Bježe od medvjeda koji ih i ne prate. I kad se umore dođu do stabla i uhvate se za njega, ulijepe se u smolu koja curi niz koru. *(pauza)* A misliš li da smo kukavice?
A: *(razmišlja)* Mislim da nijesmo.
B: U pravu si. Nijesmo kukavice. Da jesmo, davno bismo pobjegli odavde.
A: Otišli...
B: Da, greška, izvini, otišli.
A: Niko nas ne sili da budemo ovdje na posmatranju.
B: Vrata su nam širom otvorena.
A: Ali mi smo rekli: ne.

B: Rekli smo: ne! Nijesmo se dali isprovocirati. Već dvanaest godina se odupiremo iskušenju otvorenih vrata.

A: Ako smo prije dvanaest godina ovdje došli greškom, nećemo odavde greškom da odemo.

B: Molili su nas, preklinjali, plakali i bacali se na koljena, da odemo, ali ipak... Mi smo rekli: ne!

A: Rekli smo: ne! Pokrenuli su veliki naučni skup da bi pronašli postupak po kom bi nas greškom odveli iz ovih prostorija za posmatranje. I nije im uspjelo.

B: Svaki im je postupak krenuo naopako iako u njihovim nacrtima nije bilo greške. I opet su nas molili... I mi smo rekli: ne!

A: Rekli smo: ne! *(pauza)*

B: A I B ZAJEDNO: Rekli smo: ne! *(pauza)*

A: Šta ako su greškom zaboravili na nas.

B: Onda će morati greškom da nas se sjete.

A: Jeste. No, tako smo razjasnili neke stvari. Nećemo se ubiti. To je konačno?

B: Tako je. Nećemo da izađemo odavde. Je li tako?

A: Tako je. *(pauza)* Šta sad?

B: Pa znaš?

A: Tačno. *(sjedne za sto, dok osoba B i dalje gleda u ogledalo)*

Kratka pauza, kao da hoćeda uhvate zalet.

B: Ja sam inspektor.

A: Ja nijesam inspektor.

B: Istražujem ubistvo gospođe Anite.

A: Ne ispit... *(okrene se ka osobi B)* Stvarno?

B: *(pride osobi A)* Šta stvarno?

A: Istražuješ ubistvo gospođe Anite?

B: A nijesi to znao?

A: *(naivno odmahuje glavom)* Ne.

B: Nijesi znao ni da istražujem slučaj krađe satova?

A: *(još naivnije)* Ne.

B: Pa sad znaš. I molim te da se držiš teksta kako treba. *(kratka pauza)* Ja sam...

A: Ja ću ti pomoći u istrazi.

B: Ti?

A: Da, ja.

B: Ti?

A: Ja, naravno.

B: Ti!?

A: Ja.

B: Ti!?

A: Ja.
B: No, dobro. kako ćeš da mi pomogneš?
A: Ja znam ko je ubio gospođu Anitu?
B: Stvarno? Pa ko je?
A: Ja sam je ubio.
B: Ti?
A: Da, ja.
B: Ti!?
A: Da, ja.
B: Kako si ubio gospođu Anitu kad ta osoba uopšte ne postoji?
A: A ne?
B: Naravno da ne. Htio si da me prevariš, je li?
A: *(veselo)* Jeste.
B: Na suvo.
A: Tako je.
B: Da tako završiš, bez saslušanja. Ništa ja, ništa ti, odmah priznaš ubistvo, i ni kapi znoja ne procijedimo. Ipak, ne ide to tako.
A: *(i dalje se osmjehuje)* Da, ne ide.
B: Jesi li veseo?
A: Jesam.
B: Jesi li veseo?
A: Jesam.
B: Tako treba. Pa, da počnemo.
A: Da počnemo.
B: Ja sam inspektor.
A: Ja nijesam inspektor.

Nešto zalupa iza ogledala.

B: Jesi li čuo ono što sam i ja?
A: Jesam. A šta si čuo?
B: Lupanje. Ili veliki udar. Udarce. Tako nešto.
A: Lupanje koje je udaralo. Ili udaranje koje je lupalo.
B: *(stane ispred ogledala, tako da gleda iza njega)* Šta je to sad? *(primakne uho)* Šta si rekao? Da vam je preusko tu pozadi? Stvarno? Pa ima vas svega osamsto. Šta? Previše? Nijesam dobro čuo. A da? Bole vas leđa? *(osobi A)* Jesi čuo? Bole ih leđa.
A: Normalno da ih bole. Pa svi su tvrdo svezani kožnim kaišima, koja kasnije kad se osuši počne da steže.
B: Ko je lupao? Zašto mrmljaš? Reci glasnije i jasnije. *(osobi A začuđeno)* Pa zašto mrmljaju?
A: Ugrizli su se za jezike.

B: Zašto?

A: Natjerali smo ih.

B: Nas dvojica? A kako?

A: Rekli smo im da se ugrizu za jezike ako neće da im ih mi otkinemo.

B: Aha, da pa. Sad sam se sjetio.

A: Kad sam ti ja rekao.

B: Da. *(ponovo onima iza ogledala)* Ejej, Vi ste ljudi obične ovce. Pristajete na svakakve uslove. Šta bi da kažeš? *(osobi A)* Poslušaj ti, ja ih ništa ne razumijem. *(onima iza ogledala)* Šta si rekao? Aaa, to? Ništa neće biti od toga. Htjeli ste demokratiju, sad je gledajte. Posmatrajte!

A: Šta se opet bune?

B: Kažu da im je pretijesno.

A: *(ustane i priče osobi B, veoma je ljut)* Ko kaže da vam je pretijesno? Ti? Ti? A što ta leži na podu? Šta? Jebemti, stvarno mumljaju potpuno nerazgovjetno. *(počne da šutira one iza ogledala)* Oni su tvrdili da je demokratija bolja od komunizma. *(prestane da šutira)* Šta si rekao? Boli, boli. Znam da boli. A nas niko ne pita kako je nama što moramo da izigravamo demokratiju, dok nas vi u miru posmatrate tamo iza ogledala. Oni su tvrdili da je demokratija... Kad su koja kola išla na demokratiju? To nikad niko vidio nije. Da nije komunizma, sad bi se sa svijećama gledali. *(osobi A)* Znaš li kako popizdim kad čujem ovakve ovce. Šta si rekao? Da nijesmo pastira ulovili? Pokazaću ja tebi pastira. *(ponovo šutira one iza ogledala)*

B: Pusti ih. Pa ne znaju šta govore.

A: *(prestane da ih šutira)* Znaš li kako sam bijesan. Znaš li kako sam bijesan! Tu se mučim već sat vremena, a oni se žale što su im svezane ruke, što im je tijesno i što se grizu za jezike. *(potpuno bijesan hoda ukrug)*

A: *(zaustavi se i pogleda ispred sebe)* Znaš šta!

B: Šta?

A: Vrta mi se u glavi.

B: To je zato što si bijesan i hodaš ukrug. Probaj da ideš u suprotnom smjeru.

A: Hoću. *(bijesno hoda ukrug u suprotnom smjeru)*

B: *(ponovo onima iza ogledala)* Ko ga je gurnuo u nesvijest? Šta kažete? Ne čujem? Aha. Da se sam gurnuo u nesvijest. Ajde, ajde, ne trabunjajte. Niko ne može sam sebe baciti u nesvijest, može u najboljem slučaju da padne. *(razmišlja)* Ili da se onesvijesti.

A: Znaš šta?

B: Šta?

A: Još uvijek mi se vrta u glavi. *(pokuša da hoda, zanosi se)*

B: *(onima iza ogledala)* Šta mlatite? Da je pijan. Zašto se onda kreveljite? a ne kreveljite se? Cerekate se. *(osobi A)* Cereka ti se osamsto posmatrača.

A: *(još uvijek zanosi)* Ko mi se cereka? *(pokuša da ih šutne, ali se ipak odalji od njih)* Pokazaću ja vama! Niko se meni neće cerekati! *(hoće da se obračuna s posmatračima)*

B: *(uhvati ga)* Pusti ih. Smiri se.

A: *(pogleda oko sebe)* Više mi se ne vrti.

B: *(pusti ga; ponovo onima iza ogledala)* Šta biste opet? Ne biste da budete posmatrači, je li?

A ne to? Šta je onda? *(približi se, oslušne, zatim napravi začuđeni izraz)*

A: Šta ti je?

B: Jedan kaže da je nekad pitao jabukovo drvo smije li da ubere njegovu jabuku. I znaš šta se desilo?

A: Šta?

B: Dunuo je vjetar i drvo se nagnulo, a zatim je otreslo svoju jabuku. Nije htio da je pokupi. Pustio je da strune. Užas.

A: *(ne zna šta da kaže, sjedne za sto, mijenja stolice)* *(kratka pauza)* Hoćemo li sad da igramo latinoameričke plesove?

B: Ne.

A: *(još jedno vrijeme mijenja stolice, kao da želi da se udobno smjesti, zatim se umiri)* Kraj igre.